

Andrzej F. Dziuba

Sanktuarium w Guadalupe w posłudze ewangelizacyjnej Jana Pawła II

Salvatoris Mater 11/3, 255-282

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Wizerunek Matki Bożej z Guadalupe to wizerunek szczególnie bliski i ukochany, nie tylko dla wielu mieszkańców Ameryki Łacińskiej. Wpisany on jest bowiem nie tylko w dzieje chrześcijaństwa latynoskiego, ale także w szeroko pojętą kulturę tych kontynentów oraz poszczególnych państw i narodów, a zwłaszcza w serca niemal wszystkich, którzy mają tam swoje korzenie lub tam znaleźli swój dom. Jeszcze szerzej, cudowny obraz znalazł już dla siebie miejsce w sercach niemal wszystkich chrześcijan, a ma w to niezwykle wkład także Jan Paweł II.

1. Fundamenty maryjności Guadalupe

Kiedy 3 sierpnia 1492 r. – dzięki dalekowzrocznej polityce oraz wierze katolickich królów Ferdynanda i Izabeli – Krzysztof Kolumb odbijał od wybrzeży Hiszpanii (wypływał z portu Kadyks), zaczął swój dziennik pokładowy, pisząc w języku łacińskim: *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*. To był znak podejmowanego dzieła, przepełnionego przede wszystkim wiarą i ewangelizacyjną odpowiedzialnością, wpisaną w ewangeliczne zobowiązanie: *Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego* (Mt 28, 19).

Możemy jednak jednocześnie powiedzieć, że nie rozpoczął tej podróży tylko w imię Trójcy Świętej, bo przecież jego flagowa karawela admiralska nosiła imię *Santa Maria*. W jego kabinie admiralskiej znajdował się obraz Matki Bożej, a marynarze każdego dnia wieczorem przed spoczynkiem śpiewali uroczyste *Salve Regina, Mater Misericordiae* – Witaj Królowo, Matko Miłosierdzia. Opuszczając ostatecznie Wyspy Kanaryjskie, a dokładnie wyspę La Gomera, wypłynął w bezkres nieznanego oceanu, pełen jedności i ufności w Bożą Opatrzność.

W atmosferze miłości do Matki Najświętszej, która okazała się wspaniałą *Stella Maris* – Gwiazdą Morza, pokonał wraz z załogą trzech statków niepewności i trudy. Gdy wydawało się, że przekroczyli horyzont, za bezmiarem wód dojrzeli nowy ląd. Stało się to 12 października 1492 r. i wtedy przepełnieni radością oraz dziękczynieniem – jak zapisał Kolumb – uroczyście odśpiewali na wszystkich trzech karawelach *Salve Regina*. Zwyczaj tego śpiewania wpisał się w całą wyprawę Krzysztofa Kolumba.

Bp Andrzej F. Dziuba

Sanktuarium w Guadalupe w posłudze ewangelizacyjnej Jana Pawła II

SALVATORIS MATER
11(2009) nr 3, 255-282

Zresztą 12 października nie był tylko jakimś codziennym, zwykłym dniem, bo przecież wtedy w kalendarzu hiszpańskim przypada święto *De la Virgen del Pilar*. A jeśliby bardziej cofnąć się w czasie, to tradycja hiszpańska mówi, że właśnie w święto Matki Bożej del Pilar Ewangelia dotarła do Hiszpanii¹. Czyżby była to jakaś niezwykła symbolika Bożej Opatrzności, która w posłudze Genuńczyka poniosła dalej orędzie Ewangelii?

Przybycie Hiszpanów i niewiele później Portugalczyków do Nowego Świata, obok wielu innych skutków, wiązało się z przyniesieniem tam Ewangelii – podobnie jak Maryja, która przyniosła światu Odwieczne Słowo, które stało się ciałem (por. J 1, 14). Taki był początek fenomenu maryjności Guadalupe.

Przywołać musimy zatem niezwykle objawienia, które przeżył Juan Diego i jego wuj Juan Bernardino. Objawienia, podczas których Matka Najświętsza ponad 10 razy powtarza tę samą prośbę, choć różnie ją formułuje, posługując się różnymi słowami i znakami. Ostatecznie te wszystkie prośby sprowadzają się do tego, aby Juan Diego był pośrednikiem, dzięki któremu w miejscu, które Ona wskaże, zostanie wybudowana kaplica-sanktuarium ku Jej czci². Jest to wpisanie posługi Maryi, Matki Jezusa z Nazaretu w dzieło zbawienia także tego Nowego Świata.

Takie było nieodparte pragnienie Matki Najświętszej z Guadalupe zlecone do wykonania prostemu Indianinowi. Tak prostemu, że sam o sobie powiedział: *ja jestem przecież tylko wieśniakiem tej okolicy, prostaczkiem, kimś nic nie znaczącym, kamieniem do podeptania, wyrzutkiem ludu, liściem na wietrze*³. Mimo tego jednak właśnie jego Matka Najświętsza wybrała, aby spełniło się Jej pragnienie wzniesienia sanktuarium: *Wynagrodzę twój trud i wyrzeczenia, jakie poniesiesz, wykonując dzieło, które ci powierzyłam*⁴.

Nican Mopohua ukazuje niezwykle prosto, a zarazem i plastycznie dramatyczne zmagania Juana Diego związane z poleceniem Matki Najświętszej. W końcu dość oporny pierwszy biskup Meksyku Juan de Zumárraga zostaje przekonany, bo oto ukazał się na tilmie Juana *wspañiały wizerunek Maryi, zawsze Dziewicy, Matki Boga Teotla. Ten sam*

¹ Zob. JAN PAWEŁ II, *Obecność Maryi w dziejach ewangelizacji Ameryki* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Santo Domingo, 11.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 16.

² *Gorąco pragnę i bardzo bym chciała, by tu na tym miejscu wybudowano pod moim wezwaniem kaplicę. [...] Przekaż mu moje życzenie, by tu wybudował mi mój dom. Aby tutaj, na tej polanie, wzniesiono moje sanktuarium. Ukryci w moich skrzyżowanych ramionach. Przesłanie z Guadalupe*, opr. H. Multhaupt, E. Pregardier, Warszawa 2002, 11.

³ TAMŻE, 13.

⁴ TAMŻE, 12.

wizerunek, który istnieje do dzisiaj i przechowywany jest w Jej cudownym domu, w Jej kaplicy w Tepeyac, zwanym Guadalupe⁵.

Uwierzywszy w prawdziwość słów Juana Diego, biskup z czcią zdjął tilmę z jego ramion i zaniósł ten wyjątkowy, bardzo delikatny kawałek materiału z agawy do swojej domowej kaplicy⁶. *Juan Diego pozostał jeszcze jeden dzień w domu biskupa jako jego gość. A następnego dnia biskup zwrócił się do niego tymi słowami: „Chodź, pokaż mi miejsce, w którym, zgodnie z wolą Pani, mamy wznieść Jej kaplicę”⁷.*

Kaplica powstaje bardzo szybko przy współudziale wielu Indian, którzy chętnie podejmują się już w grudniu 1531 roku budowy nowej kaplicy dla „Naszej Pani z Guadalupe”⁸. W dniu 26 grudnia tegoż roku, a więc po 14 dniach od objawień, w uroczystej procesji *dostojny biskup przeniósł wtedy cudowny wizerunek Królowej i Pani ze swej kaplicy do głównego kościoła, żeby wszyscy mogli go widzieć i podziwiać*⁹. Umieszczony na wzgórzu Tepeyac, w skromnej, malutkiej kaplicy zostaje oddany pod opiekę wyjątkowego kustosa, samego Juana Diego, który tam dożył swoich dni (1474-1548), będąc ciągle sługą Niezwykłej Pani.

W tych wydarzeniach zaznacza się wyjątkowa zbieżność: Guadalupe meksykańskie z Tepeyac i Guadalupe z dalekiej Hiszpanii, z Estremadury – to dwa miejsca maryjne, ale dwie różne prawdy teologiczne, ukazane w różnych znakach. W Guadalupe hiszpańskim figura Matki Bożej, o tej samej nazwie co z Tepeyac, ukazuje prawdę Jej Bożego macierzyństwa. Jest to bowiem figura Maryi trzymającej na kolanach Dziecię Jezus. Podczas gdy obraz Maryi z meksykańskiego Guadalupe ukazuje prawdę Jej Niepokalanego Poczęcia – prawdę, która była bardzo bliska prekolumbijskiej mentalności i tradycji meksykańskiej. Jest to znów opatrnościowy znak dzieł ewangelizacyjnych dokonywanych za wstawiennictwem Maryi¹⁰.

W swym pierwszym specjalnym kościele-kaplicy obraz znajduje się około trzech lat. Niebawem, aby zapewnić lepsze warunki pobytu Juanowi Diego, w 1533 r. pierwszą kaplicę rozbudowano o specjalne

⁵ TAMŻE, 19.

⁶ *Ksiądz biskup, pełen skruchy i ze łzami w oczach, modlił się do Niej i błagał Jasną Panią, by mu przebaczyła, że nie od razu uwierzył w Jej wolę i słowa. Kiedy wstał, rozwiązał zawiązaną na szyi Juana Diego pelerynę, na której Pani Niebios się ukazała i Jej wizerunek się odbił. Potem zabrał ją ze sobą i zaniósł do swojej domowej kaplicy.* TAMŻE, 19.

⁷ TAMŻE.

⁸ *Zaraz też zgłosili się ludzie gotowi do natychmiastowego przystąpienia do budowy świątyni.* TAMŻE.

⁹ TAMŻE, 20.

¹⁰ Por. X. ESCALADA, *Enciclopedia Guadalupeana. Enciclopedia Tematica-Historica-Onomastica*, Mexico 1995, 417-418, 425.

dotatkowe pomieszczenie, tworząc w ten sposób drugie sanktuarium¹¹. Tutaj zmarł Juan Diego (1548 r.), a kaplica służyła do 1556 r. Trzecie sanktuarium, z 1556 r., to już dostojna, duża świątynia, wzniesiona przez drugiego biskupa Meksyku, Alfonsa de Montúfar, i od jego nazwiska potocznie w literaturze nazywana „Montufar”. Świątynia ta dobrze służyła rozwijającemu się kultowi. Jednak ze względu na dalszy rozwój kultu i powiększającą się liczbę pielgrzymów w 1622 r., a więc po 66 latach, kapituła katedry metropolitalnej podjęła myśl wybudowania kolejnego sanktuarium, bardziej godnego cudownego wizerunku. Potocznie w literaturze nazywane jest ono „El Artesonado”, od przepięknego sklepienia, charakterystycznego i oryginalnego w swym kształcie i przepychu.

Ponieważ nowe sanktuarium wybudowano poza wzgórzem Tepeyac, w rejonie już istniejących obu bazylik, chciano w jakiś sposób rozeznaczyć, czy Matka Boża zaakceptuje to miejsce. Zatem przed ostatecznym przeniesieniem obrazu do nowego miejsca na osiem dni umieszczono go w połowie drogi. Nie mając żadnych znaków sprzeciwu, kolejny arcybiskup Meksyku Juan Perez de la Serna w 1694 r., po 62 latach, uroczyście przeprowadził obraz do tego nowego miejsca.

Po zburzeniu „El Artesonado” w 1695 r., a przed wzniesieniem nowej, większej i dostojniejszej świątyni, przez 14 lat cudowny obraz przechowywany był w świątyni zwanej „de Indios”, którą wznosił Luis Lasso de la Vega w 1640 r. Dwaj hiszpańscy architekci dokonali zmian, dzięki którym można w niej było umieścić obraz. Pozostał tam do 1709 r.

Do wybudowania kolejnego sanktuarium, które podziwiamy do dziś jako tzw. Starą Bazylikę, przyczynił się arcybiskup Juan Ortega y Montanes. Uroczysta inauguracja miała miejsce 27 kwietnia 1709 r. Mimo niekorzystnej konsystencji gruntów świątynia służyła przez 267 lat, aż do 1976 r. Cudowny obraz Matki Bożej znajdował się w tej świątyni jeszcze w czasie ogłoszenia Jej przez Benedykta XIV Patronką Nowej Hiszpanii (1754 r.), a przez św. Piusa X Patronką Ameryki Łacińskiej (1910 r.)¹².

¹¹ *Prowadząc tutaj, w pobliżu Tepeyac, życie pustelnicze, był przykładem pokory. Maryja wybrała go spośród najpokorniejszych, aby okazać mu swą przychylność i miłość poprzez objawienie w Guadalupe. Trwałą tego pamiątką jest Jej macierzyńskie oblicze i Jej błogosławiony wizerunek, który pozostawiła nam jako bezcenny dar. W ten sposób pragnęła pozostać jako znak wspólnoty i jedności wśród was i pośród tych wszystkich, którym wypadło żyć i współżyć na tej ziemi.* JAN PAWEŁ II, *Pięciu błogosławionych na zawsze wpisanych w dzieje ewangelizacji Meksyku* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, Meksyk, 6.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 5, 17.

¹² *W końcu, Marko, przypominając i potwierdzając gest moich poprzedników, Benedykta XIV i Piusa X, którzy ogłosili Ciebie Patronką Meksyku i całej Ameryki Łacińskiej, ofiaruję Ci diadem w imieniu wszystkich Twoich dzieci w Meksyku i w Ameryce Łacińskiej, żebyś je wszystkie miała w swej opiece, żebyś je zachowała w jedności wiary i w wierności dla Chrystusa, Syna Twojego.* TENŻE, *Bądź pozdrowiona, Matko Meksyku – Matko Ameryki Łacińskiej* (Homilia wygłoszona podczas Mszy świętej w Bazylice Matki Bożej w Guadalupe, 27.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie*, II (1979), t. 1, red. E. WERON, A. JAROCH, Poznań 1990, 75.

Pierwsza koronacja miała miejsce 12 X 1895 r., a kolejna 12 X 1945 r., natomiast bł. Jan XXIII w 1961 r. nadał Jej tytuł Matki i Nauczycielki Ludów Ameryki, a Paweł VI, 20 III 1966 r., przekazał złotą różę, jako szczególny znak czci i osobistej pobożności.

Obecna bazylika, siódme z kolei sanktuarium, wzniesiona została w latach 1974-1976 r. według projektu architekta Jose Luis Benlliure (†1994). Za wystrój liturgiczny odpowiedzialny był o. Gabriel Chavez de la Mora. Kamień węgielny wmurował indiański robotnik Albino Jain Hernandez (12 XII 1974 r.). Bazylika w swym wyglądzie zewnętrznym przypomina piękny namiot, jakby rozbity u stóp Syjonu, a wieńczy ją wspaniała litera „M”, przypominająca Maryję i Meksyk, nad którą góruje Krzyż Chrystusa.

Ta monumentalna świątynia może pomieścić do 12 tysięcy ludzi, nie licząc dziewięciu kaplic, z których każda może pomieścić od 200 do 500 osób. Bazylika posiada drugie co do wielkości organy świata, po organach koncertowych w Sydney. Ale to wszystko nic nie znaczy, wobec cudownego płaszcza Juana Diego, stanowiącego centrum kultu, dla którego siedmiokrotnie wznoszono kościoły i bazyliki. Mimo swego ogromu i majestatu bazylika jest pięknym miejscem modlitwy i skupienia.

Trzeba jeszcze przypomnieć, że w roku 1787 obraz Matki Bożej, z różnych racji, trzykrotnie był przechowywany w stojącym obok Starej Bazyliki kościele ojców kapucynów. To także stacja, gdzie Matka Boża miała swój dom. Zatem obraz, który jest centrum tego sanktuarium, stanowi zasadniczy widzialny znak tego miejsca. Gdyby go nie było, nie byłoby tego całego znaku, który w formie jakże różnorodnej na przestrzeni dziejów, ciągle pozostaje tym samym cudownym płaszczem Juana Diego¹³.

W trudnym roku 1945 Pius XII tak modlił się do Matki Bożej z Guadalupe: *Bądź pozdrowiona, przeobfite Źródło, z którego wytryskają strumienie Boskiej Mądrości, obrzucające najczystszyimi, kryształowymi wodami ortodoksji wzburzone fale błędu! Bądź pozdrowiona, o Dziewico z Guadalupe! My, którym za cudownym zrządzeniem Bożej Opatrzności – bez naszych zasług – dla zbawienia dusz powierzono święty skarb Bożej Mądrości na ziemi, znów kładziemy na Twą skroń koronę, która poddaje na zawsze pod Twoją opiekę czystość i nienaruszoność wiary w Meksyku i na całym amerykańskim kontynencie. Jesteśmy przekonani, że gdy będziesz uznawana za Królową i Matkę, Ameryka i Meksyk będą ocalone¹⁴.*

Wspaniale uwidacznia się tutaj pobożność maryjna Piusa XII. Jednocześnie podjęte zostały wątki będące reminiscencjami niedawnych

¹³ Por. X. ESKALADA, *Enciclopedia Guadalupeana...*, 454-455.

¹⁴ Cyt. za: K. OSIŃSKI, *Autoportret z Guadalupe*, Warszawa 2007, 197-198.

dramatycznych wydarzeń wojennych, jak również nawiązujące do prześladowań w samym Meksyku.

W związku z nimi biskupi meksykańscy pisali: *Sądzimy, że «wydarzenie z Guadalupe» oraz jego przesłanie są wezwaniem do ciągłej odnowy, aby w strukturach i instytucjach były żywe: ewangeliczna prawda, wolność, sprawiedliwość oraz miłość. [...] Wydarzenie z Guadalupe, wczoraj i dziś, może i musi być integralnym składnikiem dzieła ewangelizacji naszego ludu i Kościoła [...]. Poza tym Pani z Tepeyac, przemawiając do Indianina w jego ojczystym języku, daje Juanowi Diego i całemu jego ludowi do zrozumienia, że nie wszystko zostało całkowicie stracone, że w nowej religii mogą znaleźć swe miejsce wszystkie kultury i że również Indianie mogą zostać chrześcijanami i pracować dla królestwa Bożego¹⁵. Jest to wspaniale wskazanie na inkulturację w dziele ewangelizacyjnym, która jest niezwykle ważnym narzędziem przekazu Ewangelii.*

2. Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Meksyku (1979 r.)

Trzy miesiące po wyborze na Stolicę Piotrową Jan Paweł II udał się w pierwszą oficjalną międzynarodową pielgrzymkę. Faktycznie była ona realizacją zapowiedzi i planów Pawła VI. Już na lotnisku Fiumicino w Rzymie Ojciec Święty zapowiadał, że jego podróż *ma być przede wszystkim pielgrzymką wiary: papież pragnie uklęknąć przed cudownym obrazem Matki Bożej z Gwadelupe, w Meksyku, aby prosić o Jej matczyną opiekę i Jej pomoc dla swojego posługiwania papieskiego; aby na nowo powiedzieć Jej, z mocą spotęgowaną przez nowe ogromne obowiązki: „Totus Tuus sum ego!”*, i aby w Jej ręce złożyć przyszłość ewangelizacji w Ameryce Łacińskiej¹⁶.

Zatem to nie chodziło tylko o pielgrzymkę do Meksyku, ale też o swoisty symbol wiary w jego posłudze papieskiej. W ten sposób Jan Paweł II zapoczątkował swoją pielgrzymią papieską posługę.

U progu swej pielgrzymki *na tej umiłowanej ziemi Naszej Pani z Gwadelupy*¹⁷ Jan Paweł II mówił: *Powierzamy to spotkanie opiece Matki Bożej, Dziewicy z Gwadelupy, którą lud meksykański darzy tak*

¹⁵ List pasterski biskupów meksykańskich z 15 sierpnia 1978 roku, w: *Ukryci w moich skrzyżowanych ramionach...*, 54.

¹⁶ JAN PAWEŁ II, *Podróż Jana Pawła II do Meksyku* (Na lotnisku „Fiumicino”, 25.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 54.

¹⁷ TENŻE, *Przemówienie do przedstawicieli krajowych organizacji katolickich Meksyku* (W pałacu Delegatury Apostolskiej, 29.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 101.

*serdeczną miłością*¹⁸. Nawiązał też do podobieństw z Polską: *O mojej Ojczyźnie zwykło się mówić: „Polonia semper fidelis”. Pragnę powiedzieć również: „Mexico semper fidelis”, zawsze wierny!*¹⁹. I towarzyszyła tym słowom ogromna burza oklasków. A tak kończył swe rozważanie modlitewnie: *Panno Wierna, Matko z Gwadelupy! Od Ciebie uczymy się poznawać zamiary Boga, Jego obietnice i Jego przymierze*²⁰. Dodał jeszcze z balkonu katedry Stolicy: *Błagamy żarliwie Najświętszą Maryję Pannę z Gwadelupy, aby nas wspomagala na naszej drodze i była naszą przewodniczką do swego Syna i naszego Brata Jezusa*²¹.

Związki Meksyku z Polską Ojciec Święty pięknie zaakcentował podczas spotkania z naszymi rodakami w Delegaturze Apostolskiej, mianowicie nawiązał do prawdy więzi między sanktuarium z Guadalupe a sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej. Także z pewnym podtekstem, zważywszy na ówczesną sytuację w Polsce i na uniemożliwianie mu przyjazdu do Ojczyzny. Wyraził nadzieję, że dziś jest tutaj, ale ufa, że z takim samym uczuciem będzie mu dane niebawem udać się także do Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze w Częstochowie²². Wszystko to było wielkim wprowadzeniem w szczególne spotkanie z Panią z Tepeyac.

Z wielkim wzruszeniem Papież po raz pierwszy przekroczył próg bazyliki Matki Bożej w Guadalupe. Z jego pełnych emocji słów tchnie

¹⁸ TENZE, *Mexico semper fidelis* (Homilia wygłoszona podczas pierwszej Mszy świętej sprawowanej przez Ojca Świętego na ziemi meksykańskiej w Katedrze Metropolitalnej w Meksyku, 26.01.1979), w: TENZE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 64: *do was wszystkich, Meksykianie, którzy macie tak wspaniałą przeszłość znaczoną miłością do Chrystusa także wśród doświadczeń; do was, którzy w głębi serca nosicie pobożność do Matki Bożej z Gwadelupy; do was papież pragnie mówić o tym, co stanowi – i w większym jeszcze stopniu powinno stanowić – samą istotę waszego chrześcijańskiego ducha i pobożności maryjnej: o wierności Kościołowi.*

¹⁹ TAMŻE, 65.

²⁰ TAMŻE, 66. *Młodzi! Angażujcie się po ludzku i chrześcijańsku w sprawy, które wymagają wysiłku, poświęcenia i wielkoduszności. Kościół oczekuje tego od was i ufa wam! Zanieśmy te intencje do stóp Maryi, którą wy, Meksykianie, nazywacie Naszą Panią z Gwadelupy. Była ona w sposób najściślejszy związana z tajemnicą Chrystusa i jest przykładem szlachetnej miłości i poświęcenia się w służbie dla innych. Jej życie, pełne głębokiej wiary, jest drogą umocnienia naszej wiary i uczy nas, jak spotykać Boga w głębi naszej istoty.* TENZE, *Przemówienie do uczniów i studentów* (Instytut Miguel Angel w Meksyku, 30.01.1979), w: TENZE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 107-108.

²¹ TENZE, *Przemówienie wygłoszone do wiernych z balkonu katedry* (Po pierwszej Mszy świętej sprawowanej w Meksyku, 26.01.1979), w: TENZE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 67.

²² *A Matka Boża w sanktuarium w Gwadelupie żywcem nam przypomina naszą Matkę Bożą Jasnogórską. I dlatego też dzisiaj, kiedy wypada mi tam się udać w pielgrzymce do sanktuarium Matki Bożej w Gwadelupie, przeżywam te same uczucia, z którymi udawałem się – i mam nadzieję, że jeszcze będę mógł się w przyszłości, chyba nieodległej, udać – do sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej w Częstochowie.* TENZE, *Przemówienie do Polaków w ogrodach Delegatury Apostolskiej w Meksyku* (27.01.1979), w: TENZE, *Nauczanie papieskie*, II, 1, 69.

niezwykle świadectwo wiary. W swej słynnej modlitwie jakże pięknie określił miejsce i rangę tego sanktuarium, dając jednocześnie szczególne przesłanie mariologiczne i maryjne: *Dziewico Niepokalana, Matko Boga Prawdziwego i Matko Kościoła! Ty, która z tego miejsca objawiasz Twą łaskawość i współczucie dla wszystkich, którzy pod Twoją uciekają się opiekę, wysłuchaj modlitwy, wznoszonej do Ciebie z synowską ufnością, i przedstaw ją Twemu Synowi, Jezusowi, naszemu jednemu Odkupicielowi*²³.

W dalszej części modlitwy Ojciec Święty używa następujących tytułów: „Matka Miłosierdzia”, „Nauczycielka ukrytej i cichej ofiary”, „Pani i Matka nasza”, „Dziewica z Gwadelupy”, „Matka Ameryki”, „Święta Dziewica, Maryja”, „Matka Pięknej Miłości”, „Nadzieja nasza”, „Matka Najświętsza”²⁴, które pojawiać się będą podczas wszystkich pielgrzymek, nie tylko do Meksyku. Odtąd określenia te zaczną funkcjonować w piśmiennictwie i pobożności związanej z sanktuarium, a nawet szerzej.

Przybycie Jana Pawła II do niepowtarzalnego *sanktuarium ludu meksykańskiego i całej Ameryki Łacińskiej, w którym już od tylu wieków objawia się Twoja Matczyzna dobroć*²⁵, łączyło się z jego wielką radością. Ojciec Święty nadał obrazowi Matki Bożej z Guadalupe uniwersalny charakter maryjny: *Jesteś obecna i w innych miejscach, gdzie synowie Twoi używają Cię słodkimi imionami, jak: Nasza Pani z Altagracia, z Aparecida, z Luján i wieloma innymi*²⁶. Zatem trzeba zauważyć prawdę, że Ojciec Święty nie wiąże Matki Bożej tylko z jednym konkretnym miejscem i obrazem, lecz z szeroko rozumianą i przeżywaną prawdą o Matce Najświętszej, którą dany obraz tylko przybliży czy wyraża w konkretnym miejscu i z konkretną historią.

²³ TENŻE, *Modlitwa do Matki Bożej w Gwadelupe* (Bazylika w Gwadelupe, 27.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 70.

²⁴ TAMŻE, 71.

²⁵ TENŻE, *Bądź pozdrowiona, Matko Meksyku – Matko Ameryki Łacińskiej...*, 72. *I od kiedy Indianin, Juan Diego, zaczął mówić o słodkiej Pani z Tepeyac, Ty, Matko z Gwadelupy, weszłaś definitywnie w chrześcijańskie życie meksykańskiego ludu.* TAMŻE, 73.

²⁶ TAMŻE. *Również to sanktuarium, podobnie jak sanktuarium w Gwadelupie pochodzi z czasów kolonialnych. U jego początków był także wspaniały czyn ewangelizacyjny misjonarzy (w tym przypadku synów świętego Franciszka) wśród Indian, którzy byli tak dobrze usposobieni do przyjęcia orędzia zbawienia w Chrystusie i do oddawania czci Najświętszej Matce bez grzechu poczętej.* TENŻE, *Odpowiedzialność za innych* (Homilia podczas Mszy świętej w sanktuarium Matki Bożej w Zapopan, 30.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 114. *Podczas mojej drugiej wizyty pasterskiej w Meksyku pragnąłem udać się z pielgrzymką do sanktuarium Matki Boskiej w San Juan de los Lagos, aby oddać cześć Dziewicy Maryi, która tutaj, podobnie jak w Guadalupe, towarzyszyła początkom ewangelizacji na ziemi meksykańskiej.* TENŻE, *Maryja, Matka Wskrzeszonego, jest Matką życia* (Przemówienie przed modlitwą maryjną, San Juan de los Lagos, 8.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 8.

Nawiązując do więzi z obrazem jasnogórskim²⁷, Jan Paweł II zwraca się także do samych Meksykanów: *Papież rozumie, odczuwa sercem te więzy, jakie łączą Ciebie z tym ludem i jakie łączą ten lud z Tobą. Ten lud, który w sposób tak serdeczne nazywa Ciebie „Morenita” (Czarnulka). Ten lud – a pośrednio cały ten olbrzymi kontynent – zachowuje duchową jedność, bo Ty jesteś mu Matką. Jedyną Matką, która swoją miłością stwarza, utrzymuje i zacieśnia bliskie związki między swoimi dziećmi. Ze szczególną wdzięcznością zostały przyjęte słowa: Bądź pozdrowiona, Matko Meksyku! Matko Ameryki Łacińskiej!*²⁸.

Dostrzegając wagę swego pielgrzymowania, Papież mówił: *Spotykamy się dziś w niezwyklej i wspaniałej godzinie historii. Przybywamy do tego miejsca ze świadomością, że jesteśmy w punkcie zwrotnym. [...] w nowym miejscu i w innym momencie historycznym. [...] wokół trzech wielkich komplementarnych problemów: postęp ludzki, ewangelizacja i rozwój wiary, Kościół widzialny i jego struktury*²⁹. Te oczekiwane dzieła winny dokonywać się *na modlitwie z Maryją, Matką naszego Pana i Nauczyciela – z Tobą, Matko nadziei, Matko z Gwadelupy*³⁰.

I dalej Jan Paweł II dodał: *Tobie ofiarujemy cały ten Lud Boży, Kościół w Meksyku i na całym kontynencie. Ofiarujemy go Tobie jako Twoją własność*³¹. W słowach tych wybrzmiewa jakby metafizyczny charakter *sanktuarium czczonej i umiłowanej Matki Bożej w Gwadelupie*³², Tej, która jest *doskonałym wzorem kobiety, najlepszym przykładem życia poświęconego całkowicie Jej Synowi i Zbawicielowi, w głębokim i stale żywym duchu wiary, nadziei, pełnego miłości poświęcenia się nadprzyrodzonej misji*³³.

Szczególnie ważnym elementem papieskiego pielgrzymowania była inauguracja III Konferencji Generalnej CELAM w Puebla de los Angeles, podczas której Jan Paweł II ponownie wyraził treści maryjne: *Fakt, że*

²⁷ *Papieżowi pochodzącemu z kraju, gdzie Twoje obrazy, zwłaszcza zaś ten z Jasnej Góry, są także znakiem Twojej obecności w życiu narodu i w jego trudnej historii – szczególnie bliski jest ten znak Twojej obecności w życiu Ludu Bożego w Meksyku, w jego historii również niełatwej, a czasami wprost dramatycznej.* TENZE, *Bądź pozdrowiona, Matko Meksyku – Matko Ameryki Łacińskiej...*, 73.

²⁸ TAMŻE.

²⁹ TAMŻE, 73-74.

³⁰ TAMŻE, 74.

³¹ TAMŻE. *Polecam was wszystkim macierzyńskiej opiece Najświętszej Maryi Panny z Gwadelupy*, TENZE, *Przemówienie do przedstawicieli krajowych organizacji katolickich Meksyku* (Pałac Delegatury Apostolskiej, 29.01.1979), 103.

³² TENZE, *Świadkowie i twórcy jedności i braterstwa* (Przemówienie do księży diecezjalnych i zakonnych w Bazylice Matki Bożej w Gwadelupie, 27.01.1979), w: TENZE, *Nauczanie papieskie*, II, 1, 75.

³³ TENZE, *Przemówienie do sióstr zakonnych Meksyku* (W Kolegium Miguel Angel, 27.01.1979), w: TENZE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 78.

*nasze spotkanie odbywa się w miejscu duchowej obecności Naszej Pani z Gwadelupy, czczonej w Meksyku i w innych krajach jako Matka Kościoła w Ameryce Łacińskiej, jest dla mnie źródłem radości i nadziei. Niech Ona, „Gwiazda ewangelizacji”, prowadzi was w rozważaniach i w decyzjach. Niech przymiesie wam od swego Boskiego Syna odwagę proroków i ewangeliczną roztropność pasterzy, dalekowzroczność nauczycieli i pewność przewodników, siłę ducha w świadczeniu, pogodę, cierpliwość i łagodność ojców*³⁴. To określenie będzie się przewijać dziesiątki razy w wystąpieniach Ojca Świętego, czasami ubogacone dookreśleniami czy używane w różnych kontekstach.

Przybywając do przedstawicieli świata pracy w Guadalajara, Ojciec Święty rozpoczął swe rozważanie od elementów maryjnych: *Przybywam do was, niosąc w pamięci i w sercu obraz Najświętszej Maryi Panny z Gwadelupy, waszej Patronki, ku której żywicie synowską miłość, co mogłem stwierdzić nie tylko na miejscu w Jej sanktuarium, lecz także wędrując przez drogi i miasta Meksyku. Gdzie jest Meksykanin, tam jest Matka Boża z Guadalupe. Powiedział mi ktoś, że dziewięćdziesiąt sześć procent Meksykanów to katolicy, ale sto procent to gwadalupańscy*³⁵. To trafne rozumienie uczuć mieszkańców Meksyku, odzwierciedlające rolę Guadalupe w ich życiu, bardzo przypadło słuchaczom do gustu.

Mówiąc zaś do siostr klauzurowych, Jan Paweł II tak kończył swe rozważanie: *Niech najukochańsza Matka Pana, którą w Meksyku nazywacie słodkim imieniem Naszej Pani z Gwadelupy i za której przykładem poświęciliście Bogu swe życie, zapewni wam na waszej drodze, którą idziecie na co dzień, trwałą radość, którą jedynie Jezus dać może*³⁶. To wstawienictwo Maryi jest szczególnie ważne dla osób życia konsekrowanego, zwłaszcza w wymiarze duchowego macierzyństwa.

³⁴ TENŻE, *Mieć odwagę proroków i ewangeliczną roztropność pasterzy* (Przemówienie inauguracyjne II Konferencji Generalnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej wygłoszone w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Puebla de los Angeles, 28.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie*, II, 1, 95. *Głoszenie Ewangelii naszym ludom zawsze ukazywało Maryję Dziewicę jako najdoskonalsze spełnienie. Od samego początku Jej ukazywania się w Guadalupe Maryja była wielkim znakiem, matczynym obliczem pełnym miłosierdzia i obietnicy bliskości Boga Ojca i Chrystusa, wraz z którymi zaprasza nas, byśmy z Nimi pozostawali w wierności. [...] Jeszcze w większym stopniu Maryja powinna być nauczycielką wiary w Ameryce Łacińskiej. [...] Niech Maryja będzie na tej drodze «Gwiazdą stale odnawianej ewangelizacji». [...] Ewangelizacja wcielona w nasze ludy gromadzi je w rzeczywistość historyczno-kulturową, którą nazywamy Ameryką Łacińską. Rzeczywistość ta została bardzo jasno wyrażona w metycznym obliczu Maryi z Guadalupe, które stoi u początku ewangelizacji. Dokument końcowy z Puebla (13.02.1979) (fragmenty), w: *Ukryci w moich skrzyżowanych ramionach...*, 57-59.*

³⁵ JAN PAWEŁ II, *W imię sprawiedliwości i prawdziwej wolności* (Przemówienie na Stadionie Jalisco w Guadalajara do około 100 tysięcy robotników, 30.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 110.

³⁶ TENŻE, *Przemówienie do siostr klauzurowych* (Katedra w Guadalajara, 30.01.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 114.

Skończywszy pielgrzymkę po niezapomnianej ziemi Dziewicy z Gwadelupy³⁷, Papież często nawiązywał do niej w kolejnych spotkaniach, zwłaszcza w Watykanie³⁸. Motyw ten przewijał się także podczas pielgrzymki do Santo Domingo i Puerto Rico (11-13 X 1984), kiedy to zaznaczył, że nowe narody i nowi ludzie, wywodzący się z przemieszania ras, narodzili się na nowo z wiary chrześcijańskiej. Najświętsza Panna z Gwadelupy jest symbolem siły i trwałości tej pierwszej ewangelizacji³⁹. To jej maryjny pierwowzór, za którym poszło wiele innych w duchowości latynoamerykańskiej.

W cyklu rozważań przed modlitwą Anioł Pański Jan Paweł II wspominał także o Guadalupe: *Objawienie się Maryi na górze Tepeyac zapoczątkowało na prastarych ziemiach Azteków niezwykły ruch nawrócenia na chrześcijaństwo, który objął całą środkowo-południową Amerykę [...]. Dlatego podczas mojej pierwszej pielgrzymki na ten kontynent wzywalem Panią z Guadalupe jako «Gwiazdę ewangelizacji» i «Matkę Kościoła Ameryki Łacińskiej». Matka Boża z Guadalupe także dziś jest wielkim znakiem bliskości Chrystusa. Zachęca każdego człowieka do komunii z Nim [...]. Dziś prosimy Ją, aby wskazała Kościołowi najwłaściwszą drogę ewangelizacji⁴⁰.*

³⁷ TENŻE, *Przemówienie do dziennikarzy* (Kolegium Forida w Mieście Meksyk, 1.02.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 122.

³⁸ *pamiętałem w modlitwach przed Najświętszą Maryją Panną w Gwadelupie*. TENŻE, *Depesze wysłane z pokładu samolotu w drodze powrotnej do Rzymu* (Hiszpania, 1.02.1979), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie...*, II, 1, 129. *Jestem wdzięczny przede wszystkim Bogu i Świętej Dziewicy z Gwadelupy za nieustanną pomoc, którą wspierali mnie w tych dniach*. TENŻE, *Przemówienie skierowane do premiera rządu płoskiego* (Na lotnisku Fiumicino, 1.02.1979), w: TAMŻE, 130. *Dziewica z Gwadelupy, do której tak wiele modliłem się w tych dniach, niech swoim wstawiennictwem umocni naszą gorliwość, aby nie zawiodły nadzieje wzbudzone przez podróż apostołską, którą dzisiaj zakończyłem*. TENŻE, *Spotkanie z Meksykiem w jego rzeczywistości ludzkiej i chrześcijańskiej* (Do kardynałów obecnych w Rzymie, 1.02.1979), w: TAMŻE, 131. *I wreszcie, niech mi będzie wolno dzisiaj, nazajutrz po moim powrocie z Meksyku, podziękować Ci, o Matko Boża z Gwadelupy, za to Światło, którym Twój Syn jest dla synów i córek tego kraju, a także całej Ameryki Łacińskiej*. TENŻE, *Chrystus rozjaśnia tajemnicę człowieka* (Święto Ofiarowania Pańskiego, 2.02.1979), w: TAMŻE, 133.

³⁹ TENŻE, *Przemówienie na rozpoczęcie ogłoszonej przez CELAM „Nowenny 500-lecia”, przygotowującej do jubileuszu ewangelizacji Ameryki* (Santo Domingo, 12.10.1984), w: TENŻE, *Nauczanie papieskie*, VII (1984), t. 2, red. E. WERON, A. JAROCKI, Poznań 2002, 440.

⁴⁰ TENŻE, *Sanktuarium maryjne w Guadalupe* (Watykan, 13.12.1987), w: *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 3 (27.10.1985-16.10.1988), red. S. DZIWIŚ, J. KOWALCZYK, T. RAKOCZY, Città del Vaticano 1989, 277-278.

3. Druga pielgrzymka Jana Pawła II do Meksyku (1990 r.)

Ojciec Święty przybył po raz drugi do Meksyku, by beatyfikować pięciu Meksykanów⁴¹, w tym Juana Diego⁴², ale przy tej okazji nie mogło zabraknąć nawiedzenia sanktuarium Matki Najświętszej z Guadalupe. Mówił tam: *Poprzez Dziewicę Maryję Chrystus wszedł zatem w dzieje wszystkich ludzkich pokoleń, w historię Meksyku i całej Ameryki. A to miejsce, w którym się znajdujemy, czcigodna bazylika w Guadalupe, daje temu zbawczemu wydarzeniu niezwykle wymowne świadectwo. Bardzo się cieszę, że dane mi jest rozpocząć moją drugą wizytę duszpasterską w Meksyku od tego świętego miejsca, ku któremu zwracają się spojrzenia i serca wszystkich synów meksykańskiej ojczyzny, gdziekolwiek oni się znajdują. Z tego właśnie sanktuarium, gdzie bije macierzyńskie serce, które daje życie i nadzieję Meksykowi*⁴³. Szczególne uczucia Papieża wobec tego miejsca zabrzmiały ponownie z wyjątkową intensywnością.

Jan Paweł II ukazywał wielką epopeję ewangelizacji Meksyku, żyjącego wiarą i świadczącego o niej w uciekaniu się pod obronę Dziewicy Maryi, która była i jest „Gwiazdą ewangelizacji”, a przez swą obecność i opiekę nieustannie ożywia wiarę i umacnia jedność Kościoła⁴⁴. Dla Ojca Świętego ta druga wizyta w sanktuarium, ubogacona beatyfikacją Juana Diego, pozwoliła mu na szczególne zaakcentowanie po raz pierwszy prawdy dotyczącej rdzennej ludności Meksyku – jej „nowych” początków i ewangelizacji⁴⁵.

⁴¹ Juan Diego, oddany sługa dobrej Pani z Tepeyac. Troje dzieci-męczenników z Tlaxcala: Cristobal, Antonio i Juan. Kapłan i założyciel zakonu: Jose Maria de Yermo y Parres. Ich imiona, zapisane już w niebie, zostały dziś zapisane w księdze błogosławionych i w dziejach wiary Kościoła Chrystusowego, który żyje i pielgrzymuje w Meksyku. JAN PAWEŁ II, *Pięciu błogosławionych na zawsze wpisanych w ewangelizację Meksyku* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, Meksyk, 6.05.1990), 16.

⁴² Uznaniem kultu, którym od wieków otaczany jest Juan Diego, człowiek świecki, jest wydarzeniem szczególnej wagi. Jest wezwaniem skierowanym do wszystkich wiernych świeckich tego kraju, aby wypełniali wszystkie swoje powinności w zakresie przekazywania ewangelicznego orędzia i świadczania pośród meksykańskiego społeczeństwa o wierze żywej i skutecznej. Z tego uprzywilejowanego miejsca, jakim jest Guadalupe, serce zawsze wiernego Meksyku, pragnę wezwać cały meksykański laikat do aktywniejszego zaangażowania się w reewangelizację społeczeństwa. TAMŻE, 17.

⁴³ TAMŻE.

⁴⁴ TAMŻE.

⁴⁵ Beatyfikacja Juana Diego i dzieci-męczenników przypomina nam początki przepowiadania wiary na tych ziemiach, w momencie gdy przygotowujemy się do obchodów pięćsetlecia ewangelizacji Ameryki. TAMŻE. Za dwa lata będziemy obchodzić rocznicę o kapitalnym znaczeniu: pięćsetlecie spotkania świata europejskiego z waszym kontynentem, Nowym Światem. To spotkanie ras i kultur ukształtowało oblicze waszego kraju; odkrycie tego świata, jego podbój i ewangelizacja odegrały w tym procesie rolę decydującą, w sumie pozytywną, choć nie wolną od ciemnych stron. TENŻE, *Rozpoczęta przed 500 latu ewangelizacja trwa nadal* (Homilia podczas liturgii Słowa, Veracruz, 7.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 7.

Jan Paweł II przypomniał, że w początkach ewangelizacji Meksyku ważną i niepowtarzalną rolę odebrał błogosławiony Juan Diego, którego pierwotne imię – według tradycji – brzmiało Cuauhtlatohuac, «Mówiący Orzeł». Ta postać, otoczona powszechną miłością, związana jest nieodłącznie z tym, co wydarzyło się w Guadalupe, z cudownym i macierzyńskim objawieniem się Dziewicy, Matki Bożej; poświadczają to pomniki ikonograficzne i literatury, a także wielowiekowy kult, jakim Kościół Meksyku otacza tego „Indianina umiłowanego przez Maryję”⁴⁶. To ciągle odwoływanie się do najpokorniejszego syna tej ziemi, który z woli Kościoła ukazany został jako wzór świętości oraz orędownik u Bożego tronu⁴⁷.

Na koniec Jan Paweł II dziękuje Matce Boga, patronce Meksyku i całej Ameryki Łacińskiej, za pięciu nowych błogosławionych, w których wypełniły się słowa Dobrego Pasterza: *Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości* (J 10, 10)⁴⁸. Zatem Ojciec Święty, podczas całej drugiej pielgrzymki, w każdym z przemówień odwoływał się do Matki Najświętszej, akcentując Jej dzieła macierzyńskiej obecności⁴⁹.

Modlitewne spotkanie w Veracruz Jan Paweł II kończył słowami: *Drodzy bracia i siostry, Matkę naszego Pana Jezusa Chrystusa i naszą Matkę – którą wzywamy jako Pannę z Guadalupe i która jako pierwsza kobieta otrzymała orędzie ewangeliczne, aby głosić je innym – proszę o to, by była „gwiazdą ewangelizacji”, prowadzącą was drogą wiernego wypełniania misji, którą powierzył wam Pan*⁵⁰. Błagał Maryję, Matkę z Tepeyac, aby towarzyszyła i błogosławiła wszystkim młodym Meksykanom⁵¹.

⁴⁶ TENZE, *Pięciu błogosławionych na zawsze wpisanych w dzieje ewangelizacji Meksyku* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, Meksyk, 6.05.1990), 17.

⁴⁷ *Pierwszym wybranym owocem tej katechezy był Indianin Juan Diego, którego wczoraj z radością ogłosiłem błogosławionym i który z woli Pana, objawionej przez Jego Matkę, rozpoczął dzieło ewangelizacji Meksyku.* TENZE, *Rozpoczęta przed 500 laty ewangelizacja trwa nadal* (Homilia podczas liturgii Słowa, Veracruz, 7.05.1990), 7.

⁴⁸ TENZE, *Pięciu błogosławionych na zawsze wpisanych w dzieje ewangelizacji Meksyku* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, Meksyk, 6.05.1990), 32.

⁴⁹ *Najświętszej Maryi Pannie, Matce Bożej z Guadalupe, powierzam wspólnotę mieszkańców Valle de Chalco i całej diecezji Netzahuualcoyotl. Niech Ona, Matka Dobrego Pasterza, towarzyszy wam ze szczególną miłością i czułością i niech wam powtarza to, co na wzgórzu Tepeyac powiedziała do Indianina Juana Diego: «Synu mój, Juanie Diego, najmniejszy spośród moich synów, czego się lękasz? Czyż nie jestem tu z tobą ja, twoja Matka?»* (Nican mopohua). TENZE, *Kiedy bieg historii przybliżył godzinę prawdy* (Msza św. dla wiernych diecezji Netzahuualcoyotl, Xico de Chalco (Meksyk), 7.05.1999), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 6.

⁵⁰ TENZE, *Rozpoczęta przed 500 laty ewangelizacja trwa nadal* (Homilia podczas liturgii Słowa, Veracruz, 7.05.1990), 8.

⁵¹ TENZE, *Z Chrystusem jesteście silni* (Msza św. dla młodzieży, San Juan de los Lagos, 8.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 10.

Podobnie oddał pod opiekę Panny z Guadalupe ludzi pracy⁵², przedsiębiorców, współpracowników, całe rodziny i naród, aby szli naprzód ku nowemu etapowi solidarności i sprawiedliwości, godności i dobrobytu dla wszystkich⁵³.

Szczególnie mocne były akcenty społeczne, m.in. w kontekście różnicowanego rozumienia teologii wyzwolenia.

Jan Paweł II starał się zwrócić serce Meksykanów ku tej samej nadziei, jaką zawierały słowa Matki Bożej z Guadalupe, które wypowiedziała do Juana Diego, aby natchnąć go ufnością i mocą w wypełnianiu misji, jaką mu powierzyła: „*Śluchaj i zapamiętaj, synu mój najmniejszy, że niczym jest to, co cię przeraża i zasmuca. Niechaj nie trwoży się twoje serce; nie obawiaj się tej choroby ani żadnej innej choroby ni udreki. Czyż nie jestem tutaj ja, twoja Matka? Czyż nie stoisz w moim cieniu? Czy nie jestem twoim zdrowiem? Czyż nie trzymam cię na swoim łonie?*” (Nican Mopohua). Tak jak Juan Diego, umiłowany syn ziemi meksykańskiej, którego z radością beatyfikowałem, również wy znajdziecie u Panny z Guadalupe pociechę w cierpieniach i chrześcijańską siłę do przetrwania trudności⁵⁴. Słowa Maryi skierowane kiedyś do Juana Diego, a teraz do nich wszystkich przez Jana Pawła II, były bardzo przekonujące.

Mówiąc zaś do rzeszy chłopów, górników i emigrantów, a więc ludzi szczególnej pracy oraz trudnych warunków życia, Papież zachęcał: *Niech ze swoich sanktuariów, a szczególnie ze swej stolicy w Guadalupe, Maryja czuwa nad pracą wszystkich swych synów i córek Meksyku. Niech przybliży was i waszą pracę do swego Syna – Ciesli. Ten Ciesla z Nazaretu jest Odkupicielem człowieka. Jest zbawicielem świata*⁵⁵. Papież zatem zwrócił uwagę, że Chrystus znajduje się w centrum ich wysiłków i pracy i do niego prowadzi Maryja.

Jan Paweł II przypomniał też Episkopatowi Meksykańskiemu, że *to posłannictwo wymaga [od was] całkowitego poświęcenia, zwłaszcza obecnie, gdy zbliżają się obchody 500-lecia głoszenia wiary na ziemi meksykańskiej. Myśląc o Meksyku, myślimy o szczęśliwym kraju, który szczególnie upodobała sobie Matka Boża. Szczera pobożność i cześć, jaką*

⁵² W dzisiejszym «Dniu Matki» proszę Boga za wstawiennictwem Matki z Guadalupe o obfite ... łaski nieba dla was wszystkich, dla waszych rodzin i dla wszystkich ludzi pracy Meksyku, dla wszelkiej pracy wykonywanej w waszej wielkiej Ojczyźnie. TENŹE, *Poszukiwanie Boga przez pracę* (Msza św. dla świata pracy, Monterrey, 10.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 13.

⁵³ TENŹE, *Starajcie się naprzód o królestwo Boga i jego sprawiedliwość* (Spotkanie z przedsiębiorcami, Durango, 9.05.1990) „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 12.

⁵⁴ TENŹE, *Bóg nigdy nie opuszcza człowieka* (Przemówienie podczas liturgii Słowa, Tuxtla Gutierrez, 11.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 14.

⁵⁵ TENŹE, *Przyjmijcie ewangelię pracy* (Msza św. dla chłopów, górników i emigrantów, Zacatecas, 12.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1999) nr 6, 15.

Kościół w Meksyku otacza Najświętszą Pannę z Guadalupe, jest świadectwem głębokiej religijności synów tego kraju, a jednocześnie słusznym podkreśleniem roli, którą Matka Naszego Pana odegrała w dziele ewangelizacji, jako przewodniczka wiary naszego narodu⁵⁶. W całych swych dziejach Kościół Meksykański był właśnie silny pobożnością maryjną. Do Maryi zwracał się w nadziei pokonania rozlicznych dramatycznych jego historycznych kart.

Przeżywał on wtedy duże trudności, m.in. doświadczając wpływów poglądów liberalnych, zwłaszcza zaś teologii wyzwolenia, dlatego zapewne Papież mówił biskupom: *zawierzam Najświętszej Pannie z Guadalupe wasze apostołskie pragnienia, sukcesy i porażki, radości i smutki, potrzeby i nadzieje wasze i waszych kapłanów. Zakonników, zakonnice, duszpaste-rzy i wiernych wszystkich waszych diecezji, zawsze obecnych w modlitwie i sercu Papieża*⁵⁷. Autentyczny obraz tego Kościoła, jego blaski i cienie, były znane Piotrowi naszych czasów.

Dlatego apelował do kapłanów: *Nasze dzisiejsze spotkanie stanowi wyjątkową okazję do przypomnienia owych gorliwych misjonarzy, którzy pod macierzyńskim spojrzeniem Najświętszej Panny z Guadalupe ewangelizowali ziemię Meksyku, nie oszczędzając pełnego poświęcenia trudu jako świadkowie Ewangelii. Podobnie jak oni wczoraj, wy, kapłani współczesnego Meksyku, podjęliście ogromną pracę uobecniania królestwa Bożego poprzez wasze życie i służbę Panu oraz człowiekowi, „aby składał dary i ofiary za grzechy” (Hbr 5, 1). Tak jak oni musieli twórczo podjąć wyzwanie «ewangelizacji pierwotnej» – jak ją nazywamy dzisiaj (Pubela, 6) – tak i wy stajecie w obliczu nowego wielkiego wyzwania – nowej ewangelizacji*⁵⁸. Nowa ewangelizacja była szczególną troską Jana Pawła II.

Po drugiej pielgrzymce Ojca Świętego do Meksyku, ważnym dokumentem, który akcentuje rolę Sanktuarium w Guadalupe, stał się List Apostolski do Zakonników i Zakonnice Ameryki Łacińskiej na 500-lecie ewangelizacji Nowego Świata. W nim to polecił Matce Bożej z Guadalupe, *pierwszej głosicielce Ewangelii w Ameryce Łacińskiej*, pragnienia i nadzieje, zawarte w tym liście. Nazwał Ją „Gwiazdą Ewangelizacji”,

⁵⁶ TENZE, *Wolność religijna jest owocem i gwarancją innych swobód obywatelskich* (Spotkanie z Konferencją Episkopatu Meksyku, Meksyk, 12.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 18.

⁵⁷ TAMŻE, 19. *Na zakończenie zachęcam was wszystkich – kapłanów, zakonników, zakonnice, diakonów, seminarzystów i wiernych świeckich – byście szukali w Maryi wzoru wierności, posłuszeństwa i oddania w wypełnianiu Bożych zamiarów. Naśladujcie Jej «tak», z nową nadzieją głosząc w społeczeństwie meksykańskim orędzie miłości. TENZE, *Miłość do ubogich nie jest ideologią* (Spotkanie z duchowieństwem i zaangażowanymi świeckimi, Meksyk, 12.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 6, 20.*

⁵⁸ TAMŻE, 19.

ewangelizacji ich ludu. Wskazał także, że Jej matczyna bliskość stała się decydującym impulsem do głoszenia orędzia Chrystusowego i do braterstwa narodów latynoamerykańskich oraz zamieszkujących te kraje ludzi⁵⁹. Również Episkopat Stanów Zjednoczonych Ameryki w 1990 r. dostrzegł rolę Matki Bożej z Guadalupe w ewangelizacji kontynentu⁶⁰.

12 maja 1992 r., w pobliżu grobu św. Piotra na Watykanie, Jan Paweł II uroczyście otworzył kaplicę dedykowaną Matce Bożej z Guadalupe. Chciał przez to podkreślić większą więź z Rzymem tego sanktuarium oraz jedność Kościoła Ameryki Łacińskiej z Kościołem powszechnym⁶¹.

Jan Paweł II, udając się na obchody 500-lecia ewangelizacji Ameryki, już w samolocie wskazywał na wagę tego wydarzenia⁶² i na miejsce Matki Bożej w tym dziele⁶³, upatrując w Niej „pierwszą głosicielkę Ewangelii”⁶⁴.

⁵⁹ TENŹE, *List Apostolski do zakonników i zakonnice Ameryki Łacińskiej na 500-lecie ewangelizacji Nowego Świata* (29.06.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 7/8, 13 (nr 31).

⁶⁰ *Matce Bożej z Guadalupe, Patronce Ameryki zawieramy nasze posłuszeństwo w roku pięćsetlecia, nasze oddanie ożywianiu z nową gorliwością życia Ewangelią na naszej półkuli. Ona zaprawdę była pierwszą niosącą Chrystusa; niech przez macierzyńskie ustawienictwo Maryi Jej wierni synowie i córki odnowią się i odświeżą radość i piękno, i obietnicę bycia nosicielami Dobrej Nowiny. Heritage and Hope. Evangelization in United States.* Cyt. za: K. OSIŃSKI. *Autoportret z Guadalupe...*, 201.

⁶¹ Jan Paweł II wówczas tak mówił: *Dzięki inauguracji tej kaplicy, przypominającej w Rzymie o sanktuarium w Guadalupe, staje się bardziej widoczna wewnętrzna jedność Ameryki Łacińskiej z Kościołem powszechnym. To miejsce kultu wyraża bowiem i pogłębia więzy z kontynentem, który od samych początków otwarcia się na wiarę upatrywał w Matce Bożej drogę prowadzącą do Chrystusa – Światła świata. Poprzez swe sanktuarium w Guadalupe Maryja była i jest Gwiazdą Ewangelizacji, stając się symbolem jedności dla wszystkich narodów latynoamerykańskich. W nabożeństwie do Niej zakorzenione są głęboko podstawowe wartości chrześcijańskiej kultury.* Cyt. za: A.F. DZIUBA, *Matka Boża z Guadalupe*, Katowice 2005, 69.

⁶² *Ewangelizacja Ameryki rozpoczęła się równocześnie z odkryciem nowego kontynentu. Było to jedno z najdonioślejszych wydarzeń w dziejach ewangelizacji świata. Myślę, że można by je porównać jedynie z chrztem Rusi Kijowskiej, dzięki której Ewangelia dotarła aż do Pacyfiku poprzez Syberię.* Cyt. za: *Śladami pierwszych misjonarzy*, „L'Osservatore Romano” 13(1982) nr 12, 5.

⁶³ *Najświętszej Pannie z «Altagracia», u której stóp z radością uklękę, powierzam tę apostołską pielgrzymkę.* JAN PAWEŁ II, *W Pięćsetlecie Ewangelizacji Nowego Świata* (Papieskie orędzie radiowo-telewizyjne w wigilię podróży do Dominikany, Citta del Vaticano, 7.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 8. *Ufając w pomoc Bożą i jednocząc się z umiłowanymi synami waszego kraju i całej Ameryki Łacińskiej, rozpoczynam tę apostołską pielgrzymkę. Powierzam ją macierzyńskiej opiece Matki Bożej «Altagracia», której sanktuarium w Higuey z radością nawiedzę.* TENŹE, *Przybywam, aby razem z wami wyznać wiarę i dzielić wasze radości i cierpienia* (Przemówienie powitalne wygłoszone na lotnisku „Las Americas”, Santo Domingo, 9.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 9. Por. TENŹE, *Matka pełna czułości* (Homilia podczas Mszy św. odprawionej na placu przed sanktuarium Matki Bożej „Altagracia”, Higuey, 12.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 19-21.

⁶⁴ *Maryja, pierwsza głosicielka Ewangelii na tym kontynencie, niech umocni waszą miłość do Chrystusa, abyście zawsze byli świadkami ewangelii błogosławieństw.*

Przy innej okazji mówił: *Pięćset lat chrześcijańskiej historii Ameryki znamienuje obecność Maryi, która już od zarania ewangelizacji przepoiła wartości kulturowe ludów tego kontynentu, jak widzimy na przykładzie Najświętszej Panny z Tepeac. [...] W każdym sanktuarium odnawia się przymierze miłości Najświętszej Dziewicy z Jej dziećmi w Ameryce. [...] Do Niej, która jest Matką Kościoła, Gwiazdą ewangelizacji, naszą słodką i nadzieją, my wszyscy kierujemy naszą gorącą modlitwą, prosząc o opiekę u zarania trzeciego tysiąclecia historii chrześcijańskiej*⁶⁵.

W kolejnym Akcie zawierzenia Maryi Papież wymienia m.in. Jej następujące tytuły: „Najświętsza Dziewica Nadziei”, „Gwiazda ewangelizacji”, „Królowa i Matka Ameryki”, „Matka pierwszej ewangelizacji Ameryki”⁶⁶. Podkreślają one szczególną dynamikę zaangażowania Maryi w dzieło zbawienia.

Dnia 12 października 1992 r. na otwarciu 4 Konferencji CELAM w Santo Domingo Jan Paweł II przypomniał: *Przykładem ewangelizacji sięgającej samych korzeni kultury jest w Ameryce Łacińskiej historia kultu Matki Bożej z Guadalupe. Od samego bowiem początku ewangelizacji w postaci Maryi odnajdujemy autentyczne wartości miejscowej kultury przeniknięte światłem Ewangelii Jezusa. Metyskie rysy twarzy Dziewicy z Tepeyac wyrażają istotę inkulturacji: jest ona głębokim przekształceniem autentycznych wartości kultury poprzez ich integrację z chrześcijaństwem i zakorzenienie chrześcijaństwa w różnych kulturach. W dalszej części zachęcał do wezwania Maryi, Gwiazdy pierwszej i nowej ewangelizacji i powierzenia nadziei Tej, która zawsze ufała*⁶⁷.

Podczas tej pielgrzymki Ojciec Święty spotkał się zarówno z Indianami, jak ludnością afroamerykańską. Zwracając się do Indian, zapewniał, że nie zabraknie im nigdy pomocy Bożej ani opieki Matki Najświętszej, która przyrzekła Juanowi Diego swoją macierzyńską opiekę⁶⁸. Także społeczność afroamerykańską powierzył Papież opiece Matki Najświętszej⁶⁹.

TENŹE, *Nauczajcie z głęboką wiarą i umacniajcie nadzieję* (Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dla duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego, Santo Domingo, 10.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 12.

⁶⁵ TENŹE, *Obecność Maryi w dziejach ewangelizacji Ameryki* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Santo Domingo, 11.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 16. Por. TENŹE, Encyklika *Redemptoris missio*, 52, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, 45-46.

⁶⁶ TENŹE, *Akt zawierzenia Matce Bożej Kościoła w Ameryce* (Higüey, 12.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 21.

⁶⁷ TENŹE, *Nowa ewangelizacja, postęp człowieka, kultura chrześcijańska* (Przemówienie wygłoszone na otwarciu obrad IV Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej, Santo Domingo, 12.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 29, 31.

⁶⁸ TENŹE, *Ogłoszenie do Indian Ameryki* (Santo Domingo, 12.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 35. *Na tej ziemi, gdzie pięćset lat temu stanął krzyż Chrystusa, powierzam wam orędzie pokoju i miłości, przeznaczone dla wszystkich*

4. Trzecia pielgrzymka Jana Pawła II do Meksyku (1993 r.)

W czasie trzeciej pielgrzymki do Meksyku Jan Paweł II po raz pierwszy zostaje przyjęty z honorami przysługującymi głowie państwa. Stało się tak, ponieważ kilka miesięcy po jego poprzednim pobycie w Meksyku w 1990 r. do konstytucji meksykańskiej po przeszło 70 latach wniesiono poprawki przywracające Kościołowi katolickiemu osobowość prawną.

Mimo że tym razem Ojciec Święty nie udał się do sanktuarium w Guadalupe i przebywał tylko na półwyspie Jukatan, to jednak nawiązał do Guadalupe podczas spotkania z Indianami. Zapewniał ich o modlitwie, w której powierzał ich opiece Matki Bożej z Guadalupe i prosił, aby spełniła się obietnica dana Indianinowi Juanowi Diego⁷⁰. Następnie dodał odpowiednie fragmenty ze starożytnego *Nicon Mopohua*.

Tego samego dnia podczas Mszy św., także dla Indian, Papież zwrócił się do słuchaczy: *Jesteście narodem maryjnym, oddanym Maryi, Matce wszystkich chrześcijan i Królowej Pokoju. Pokoju, który rodzi się z przyjęcia bólu i cierpienia, na wzór Maryi. Ale także pokoju, który jest owocem waszego wysiłku, by „zło dobrem zwycięża” (por. Rz 12, 21). Niech Najświętsza Pana z Guadalupe ma was w opiece i niech będzie gwiazdą na waszej drodze, abyście byli zawsze solą ziemi i światłością świata. Bracia i siostry, jak dobrze jest spotkać się we wspólnocie, aby razem cieszyć się jedną wiarą i jednym życiem w Chrystusie*⁷¹. Te dwie celebracje były szczególnie poruszające i pełne emocji.

W 1996 r. IV Światowy Dzień Chorego obchodzony był właśnie w sanktuarium maryjnym w Guadalupe, o czym wspominał Papież przed modlitwą „Anioł Pański” i przypomniał, że Maryja zwróciła się do Juana Diego słowami: *Czyż nie jestem twoim uzdrowieniem?* Tym samym

społeczności indiańskich Ameryki i dla każdego z ich członków. Przekażcie zatem moje słowa otuchy i miłości indiańskim braciom i siostram, których powierzam macierzyńskiej opiece Pani z Guadalupe. TENZE, Powierzam wam orędzie pokoju i miłości (Przemówienie wygłoszone podczas spotkania z Indianami, Santo Domingo, 13.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 33.

⁶⁹ *Powierzając was macierzyńskiej opiece Najświętszej Dziewicy, której kult jest tak głęboko zakorzeniony w życiu i w praktykach religijnych katolików afroamerykańskich. TENZE, Orędzie do społeczności afroamerykańskiej (Santo Domingo, 12.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 37. Por. TENZE, Bądźcie wierni Kościołowi i przykazaniom braterskiej miłości (Przemówienie wygłoszone podczas spotkania z przedstawicielami Afroamerykanów, Santo Domingo, 13.10.1992), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 12, 35.*

⁷⁰ TENZE, *W obronie praw Indian* (Spotkanie z przedstawicielami społeczności indiańskich, Izamal, 11.08.1993), „L'Osservatore Romano” 14(1993) nr 11, 16.

⁷¹ TENZE, *Powołani, aby z odwagą dawać świadectwo Chrystusowi* (Msza św. dla Indian i mieszkańców archidiecezji Jukatan, Merida, 11.08.1993), „L'Osservatore Romano” 14(1993) nr 11, 18.

przedstawiła się jako *Salus infirmorum*. Papież przypomniał również, że obraz ten towarzyszył początkom ewangelizacji (por. Dokument z Puebla, 446), stąd określenie Maryi jako „pierwszej ewangelizatorki Ameryki Łacińskiej” (por. przemówienie z 6 maja 1990 r.)⁷². Posługa ewangelizacyjna Maryi wiąże się także z Jej misją jako „Uzdrowienia chorych”.

5. Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Meksyku (1999 r.)

Tym razem Ojciec Święty przybywa pod hasłem „Rodzi się tysiąclecie: umacniajmy wiarę!”, po to, aby w sanktuarium w Guadalupe uroczystie ofiarować Kościołowi amerykańskiemu adhortację *Ecclesia in America*, owoc Synodu Biskupów, który obradował w Rzymie⁷³. Był to niezwykle owoc pracy szerokiego grona biskupów i teologów oraz ekspertów. Ukazuje on niezwykłą złożoność tego kontynentu, przy jednoczesnej polaryzacji pewnych regionów.

Już podczas powitania padły słowa: *Podobnie jak dwadzieścia lat temu przybywam dziś do Meksyku i z ogromną radością stoję na tej błogosławionej ziemi, gdzie Maryja Panna z Guadalupe jest czczona jako umiłowana Matka. [...] pragnę modlić się przed wizerunkiem Maryi zachowanym na płaszczu bł. Juana Diego. [...] W myślach kłękam już przed Czarną Madonną z Tepeyac, Królową Meksyku i Cesarzową Ameryki, i od tej chwili zawierzam Jej macierzyńskiej opiece los tego narodu i całego kontynentu. [...] Niech Matka Boża z Guadalupe poma-*

⁷² TENZE, *Nie spuszcza z nich Twego wzroku* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”), „L'Osservatore Romano” 17(1996) nr 5, 33. Por. F. ANGELINI, *La primera evangelización en América Latina y la atención de la Iglesia al mundo de los enfermos*, Ciudad de Vaticano 1992.

⁷³ *Wraz z biskupami całego kontynentu amerykańskiego przedstawię jutro w bazylice w Guadalupe owoce Synodu, który ponad rok temu odbył się w Rzymie. JAN PAWEŁ II, Kontynentalny wymiar podróży* (Ceremonia powitania na lotnisku, Meksyk, 22.01.1999), „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 17. *Dzisiaj w bazylice w Guadalupe, maryjnym sercu Ameryki, dziękujemy Bogu za Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów poświęcone Ameryce, które stało się prawdziwym wieczernikiem eklezjalnej komunii i kolegalnej miłości pasterzy Kościoła z północy, centrum i południa kontynentu – komunii przeżywanej wraz z Biskupem Rzymu. Było to doświadczenie bratniego spotkania ze zmartwychwstałym Panem – droga do nawrócenia, komunii i solidarności w Ameryce. Dzisiaj, w rok po obradach tego zgromadzenia synodalnego, a zarazem w stulecie Synodu Plenarnego Ameryki Łacińskiej, który odbył się w Rzymie, przybywam tutaj, aby u stóp metyskiej Matki Bożej z Tepeyac, Gwiazdy Nowego Świata, złożyć adhortację apostołską «Ecclesia in America» [...] oraz zawierzyć Matce i Królowej tego kontynentu przyszłość jego ewangelizacji. TENZE, Niech kontynent nadziei będzie także kontynentem życia* (Msza św. w bazylice Matki Bożej z Guadalupe, Meksyk, 23.01.1999), „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 18.

ga Meksykowi i Ameryce iść zgodnie tymi drogami pełnymi światłości, wiodącymi nieomylnie do celu⁷⁴.

Papież szczególnie mocno zaapelował, by kontynent amerykański, nazwany przez niego kontynentem nadziei, był także kontynentem życia. Domagał się życia i godności dla wszystkich: istot poczętych, dzieci ulicy, ludów indiańskich i Afroamerykanów, dla imigrantów i uchodźców, młodych pozbawionych perspektyw na przyszłość, dla ludzi starszych oraz dla tych, którzy doświadczają wszelkich form ubóstwa czy dyskryminacji⁷⁵.

W zakończeniu przemówienia Ojciec Święty obdarzył Maryję określeniami: „Słodka Pani z Tepeyac, Madonna z Guadalupe!”, „Pani i Matka Ameryki!”, „Święta Dziewica z Guadalupe, Królowa pokoju!”, „Pani z Guadalupe”⁷⁶. Ustanowił też dla całej Ameryki liturgiczne święto Matki Bożej z Guadalupe⁷⁷. Jakże wymowne są modlitwy mszalne przewidziane na tę uroczystość:

⁷⁴ TENŻE, *Kontynentalny wymiar podróży...*, 17-18.

⁷⁵ TENŻE, *Niech kontynent nadziei będzie także kontynentem życia...*, 19. *Pod Jej macierzyńską opiekę oddaję młodzież tego kraju, a także życie i niewinność dzieci, zwłaszcza tych, którym zagraża niebezpieczeństwo śmierci, zanim się urodzą. Jej miłościwej trosce zawierzam sprawę życia: niech żaden Meksykanin nie waży się podnieść ręki na cenny i święty dar życia ukrytego w łonie matki!*. TENŻE, *Potrzeba nowej ewangelizacji zgodnej ze wskazaniem Kościoła* (Msza św. na Autodromie im. Braci Rodriguez, Meksyk, 24.01.1999), „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 24.

⁷⁶ TAMŻE, 20. *O Matko, Ty znasz drogi, którymi podążali pierwsi głosiciele Ewangelii w Nowym Świecie, od wysp Guanahani i Espanola aż po puszcze Amazonii i szczyty Andów, docierając do Ziemi Ognistej na południu oraz do wielkich jezior i gór północy. Wspomogaj Kościół, który prowadzi swoje dzieło w krajach Ameryki, aby pozostał na zawsze Kościołem ewangelizującym i odnowił w sobie ducha misyjnego. Dodaj otuchy wszystkim, którzy poświęcają życie dla Jezusa i dla rozszerzenia Jego Królestwa.*

O słodka Pani z Tepeyac, Matko z Guadalupe! Przedstawiamy Ci tę niezliczoną rzeszę wiernych, którzy w Ameryce modlą się do Boga. Ty, która zamieszkałaś w ich sercach, nauczaj i umacniaj rodziny, parafie i diecezje całego kontynentu. Spraw, aby chrześcijańskie rodziny przykładowo wychowywały swoje dzieci w wierze Kościoła i w miłości do Ewangelii, tak aby były zasiewem powołań apostołskich. Wejrzy dzisiaj na młodych i dodaj im sił, aby szli za Jezusem Chrystusem.

O Pani i Matko Ameryki! Utwierdź wiarę naszych świeckich braci i siostr, aby we wszystkich dziedzinach życia społecznego, zawodowego, kulturalnego i politycznego działali zgodnie z prawdą i nowym prawem, które Jezus przyniósł ludzkości. Spójrzij litościwie ma udrekę tych, którym dokucza głód, samotność, odrzucenie i brak wykształcenia. Spraw, abyśmy umieli dostrzec w nich Twoje umiłowane dzieci, i rozpal w nas miłość, abyśmy spieszyli im z pomocą w potrzebie.

Święta Dziewico z Guadalupe, Królowo pokoju! Wybaw kraje i narody kontynentu. Spraw, aby wszyscy, rządzący i obywatele, nauczyli się żyć w prawdziwej wolności, działając zgodnie z wymogami sprawiedliwości i poszanowania praw człowieka, tak aby pokój mógł zapanować na zawsze.

Ku Tobie, Pani z Guadalupe, Matko Jezusa i Matko nasza, wszyscy Twoi symowie i córki w Ameryce zwracają się z miłością i czcią, chwalcąc Cię nieustannie. TAMŻE.

⁷⁷ *Pragnę zawierzyć i ofiarować przyszłość kontynentu Najświętszej Maryi Pannie, Matce Chrystusa i Kościoła. Dlatego z radością ogłaszam dziś, że postanowiłem, aby dzień 12 grudnia był obchodzony w całej Ameryce jako liturgiczne święto Matki Bożej*

Kolekta: *Ojcze Miłosierdzia, który oddałeś ten Naród w opiekę Matki Bożej z Guadalupe, daj nam za Jej pośrednictwem pogłębić nasza wiarę i działać dla rozwoju naszej Ojczyzny na drodze sprawiedliwości i pokoju.*

Modlitwa nad darami: *Przyjmij, Panie, te dary w uroczystym dniu Matki Bożej z Guadalupe i spraw, aby ta Ofiara dała nam siły do wypełniania Twoich przykazań jako dzieciom Najświętszej Panny.*

Modlitwa końcowa: *Niech Ciało i Krew Twojego Syna, które otrzymaliśmy w tym Sakramencie, pomogą nam za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny z Guadalupe, uznać i kochać się wzajemnie jako bracia⁷⁸.*

Szczególnie podniosłym momentem było wręczenie przedstawicielom Kościołów lokalnych przed końcowym błogosławieństwem egzemplarzy adhortacji apostołskiej *Ecclesia in America*. Wymowne treści maryjne i mariologiczne znalazły się w punkcie 11 zatytułowanym: *Za pośrednictwem Maryi spotykamy Jezusa*. Czytamy w nim: „Od samego początku – pod swoim wezwaniem z Guadalupe – Maryja stanowiła wielki znak macierzyńskiego i miłosiernego oblicza [...]”. *Ukazanie się Maryi Indianinowi Juanowi Diego na wzgórzu Tepeyac, w roku 1531 miało decydujące znaczenie dla ewangelizacji. Ten wpływ przekracza granice Meksyku, rozciągając się na cały Kontynent. Ameryka, która historycznie była i jest mieszkanką narodów, uznała „w obliczu metyskim Dziewicy z Tepeyac, [...] w Maryi z Guadalupe, [...] znamienity przykład ewangelizacji doskonale zinkulturowanej”*. Dlatego [...] *Dziewica z Guadalupe jest czczona jako Królowa Ameryki⁷⁹*. Oto ponownie została przypomniana niezwykła funkcja ewangelizacyjna Matki Syna Bożego, posługującej się Juanem Diego.

Omawiając ewangelizację kultury, Papież przypomniał, że oblicze metyskie Dziewicy z Guadalupe było od początku Kontynentu symbolem inkulturacji, ewangelizacji, której Ona była gwiazdą i przewodniczką. Wyraził przekonanie, że przez wstawiennictwo Maryi ewangelizacja przeniknie do serc mężczyzn i kobiet Ameryki, do ich kultury i przemieni

z Guadalupe. TAMŻE. *Z radością przyłączam się do propozycji Ojców synodalnych, żeby 12 grudnia celebrowano na całym Kontynencie święto Naszej Pani z Guadalupe, Matki i Ewangelizatorki Ameryki*”. Adhortacja apostołska *Ecclesia in America*, 11, w: *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II*, red. J. RÓŻAŃSKI, Warszawa 2000, 255. Dlatego właśnie zdecydowałem, że Jej liturgiczne wspomnienie, przypadające 12 grudnia, będzie świętem dla całego kontynentu amerykańskiego. JAN PAWEŁ II, *Rodzi się tysiąclecie: umacniajmy wiarę!*, (Audiencja generalna po podróży, Watykan, 10.02.1999), „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 12.

⁷⁸ Ukryci w moich skrzyżowanych ramionach..., 50-51.

⁷⁹ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostołska *Ecclesia in America*, 11.

ich od wewnątrz⁸⁰. Kończąca zaś dokument modlitwa niesie wezwanie: *Nasza Pani z Guadalupe, Matko Ameryki, módl się za nami*⁸¹.

W kolejnym słowie pasterskim Jan Paweł II znów nawiązał do Guadalupe: *Na koniec pragnę zwrócić się myślą ku Tepeyac, ku Matce Bożej z Guadalupe, Gwieździe pierwszej i nowej ewangelizacji Ameryki. Jej zawierzam Kościół pielgrzymujący w Ameryce i na kontynencie amerykańskim. [...] Macierzyńskiemu wstawiennictwu Matki Bożej z Guadalupe powierzam też ubogich, ich potrzeby i pragnienia. Przed Jej metyskim obliczem składam dążenia, oczekiwania i kulturę ludów indiańskich, które mają nadzieję na zaspokojenie swoich słusznych pragnień oraz na rozwój, do którego mają prawo. Zawierzam Maryi również Afroamerykanów. W Jej dłonie składam ludzi pracy, przedsiębiorców i tych wszystkich, którzy swoją działalnością przyczyniają się do postępu obecnego społeczeństwa. Pani Najświętsza, obyśmy mogli – jak bł. Juan Diego – odkrywać na drogach naszego życia Twoje oblicze i głosić Dobrą Nowinę Chrystusa wszystkim ludziom*⁸².

Także w meksykańskim rozważaniu na Anioł Pański Papież wskazuje na Matkę Bożą z Guadalupe, która była związana z narodzinami Kościoła w Ameryce, przyświecała jak Gwiazda głoszeniu Chrystusa Zbawiciela ludom żyjącym na tej ziemi i wspomagała dzieło ewangelizacyjne pierwszych misjonarzy⁸³. Pośrednicząca funkcja Matki Najświętszej okazała się niezwykle skuteczna.

Także tym razem Papież zwrócił się do starszych, chorych i cierpiących, których oddał Maryi – *Salus infirmorum*. Prosił Boga za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny z Guadalupe o zdrowie fizyczne i duchowe dla nich oraz umiejętność pełnego utożsamienia własnych cierpień z cierpieniami Chrystusa. Prosił, by odkrywali w wierze sens ludzkiego cierpienia⁸⁴. Tego dzieła zawsze uczy Maryja stojąca pod krzyżem – *Stabat Mater Dolorosa*.

Niejako podsumowując kolejną pielgrzymkę meksykańską, Papież sięgnął do dalszej i bliższej przeszłości: *W tym tysiącleciu doszło do spotkania dwóch światów, co nadało nowy kierunek dziejom ludzkości. Dla was jest to tysiąclecie spotkania z Chrystusem, objawień Matki Bożej*

⁸⁰ TAMŻE, 70.

⁸¹ TAMŻE, 76.

⁸² TENŻE, *Potrzeba nowej ewangelizacji zgodnej ze wskazaniem Kościoła...*, 24.

⁸³ TENŻE, *Odnówcie wasze „tak” Chrystusowi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Meksyk, 24.01.1999), „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 25.

⁸⁴ TENŻE, *Tajemnicę cierpienia wyjaśnia tylko Chrystus* (Przesłanie papieskie do chorych, Meksyk, 24.01.1999). „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 25. *Serdecznie was pozdrawiam w Panu, a za wstawiennictwem Matki Bożej z Guadalupe – która powiedziała do bł. Juana Diego: «Czyż to nie ja jestem twoim uzdrowieniem?», a więc objawiła się jako Ta, którą my chrześcijanie wzywamy imieniem Salus infirmorum – z serca udzielam wam Apostolskiego Błogosławieństwa.* TAMŻE, 27.

z Guadalupie w Tepeyac, pierwszej ewangelizacji, a następnie narodzin Kościoła w Ameryce. Tożsamość i przeznaczenie waszego kontynentu zostały ukształtowane w sposób decydujący przez ostatnie pięćset lat. Jest to pięćset lat wspólnej historii, tworzonej razem przez rdzennych mieszkańców Ameryki i przybyszów z Europy, do których dołączyli późniejsi Afrykanie i Azjaci. Charakterystyczne zjawisko „krzyżowania ras” ukazuje wyraźnie, że wszystkie rasy mają równą godność i prawo do własnej kultury. W całym tym rozległym i złożonym procesie Chrystus był nieustannie obecny, towarzysząc w drodze ludom Ameryki i dając im własną Matkę – Maryję Pannę, którą wy darzycie tak wielką miłością⁸⁵. Bogactwo tworzenia, rodzenia i budowania niekiedy łączyło się z dramataми wzajemnego trudnego spotkania i przenikania odrębnych kultur.

Jan Paweł II jeszcze nie jeden raz powracał w refleksji do swych podróży do Guadalupie i wyrażał swe dziękczynienie wobec Boga, że mógł tam powrócić i u stóp Najświętszej Panny w Guadalupie zakończyć Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów poświęcone Ameryce. Podkreślił, że to pod macierzyńską opieką Maryi była prowadzona ewangelizacja Nowego Świata. Ona jest zatem Gwiazdą jego nowej ewangelizacji⁸⁶. Papież wiązał duże nadzieje z samym Synodem oraz adhortacją *Ecclesia in America*.

Stąd czerpał Papież nadzieję na nowe tysiąclecie i spotkanie Chrystusa, które dzięki macierzyńskiej opiece Najświętszej Maryi Panny z Guadalupie naznaczyło w sposób niezatarty dzieje Ameryki. Zatem jej wstawiennictwu powierzył życzenie, aby spotkanie z Chrystusem nadal oświecało narody Nowego Świata w tysiącleciu, które wkrótce się rozpocznie⁸⁷.

6. Piąta pielgrzymka Jana Pawła II do Meksyku (2002 r.)

Już podczas ceremonii powitania Papież zachęcał: *Drodzy Meksykanie, dziękuję [...] za waszą wierność Kościołowi. Idźcie dalej wiernie tą drogą, umacniani wspaniałymi przykładami świętości, jakie zajaśniały w waszym szlachetnym narodzie. Bądźcie święci! [...] służcie Bogu, Kościołowi i narodowi, podejmując – każdy osobiście – odpowiedzialność*

⁸⁵ TENŹE, *Nie dajcie się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężajcie* (Spotkanie czterech pokoleń na stadionie Azteków, Meksyk, 25.01.1999), „L'Osservatore Romano” 20(1999) nr 4, 27.

⁸⁶ TENŹE, *Rodzi się tysiąclecie: umacnijmy wiarę* (Audiencja generalna po podróży, Watykan, 10.02.1999), 12.

⁸⁷ TAMŹE, 13.

za przekazywanie ewangelicznego orędzia i dawanie świadectwa żywej wiary, oddziałującej w społeczeństwie. [...] „Niech Bóg was uczyni podobnymi do Juana Diego”. Meksyk zawsze wierny!⁸⁸. Swoiste słowa prośby i wskazania dróg dalszych dzieł ewangelizacyjnych oraz jednocześnie spodziewanych jej owoców. Takie pełne nadziei patrzenie ku przyszłości było szczególnie ważne dla Ojca Świętego.

Pochylony, niosący już duże trudy wieku i wytężonej pracy, z wielkim wysiłkiem celebrował Mszę św. kanonizacji Juana Diego, jednocześnie dziękując za dar pierwszego świętego wywodzącego się z rdzennej ludności kontynentu amerykańskiego⁸⁹. To wielki dar, jaki zapewne z głębi serca chciał ofiarować tej tak ukochanej przez niego gościnnej Ziemi Meksykańskiej. W swej krótkiej homilii wyrażał radość, że ponownie jest w sercu kultu maryjnego Meksyku i Ameryki⁹⁰, gdzie Dziewica Maryja, Służebnica „wielbiąca Boga” (por. J 1, 46), objawiła się Juanowi Diego jako Matka prawdziwego Boga⁹¹. Krótka, ale jakże wymowna wykładnia teologii całego objawienia na Tepeyac.

Znaczące było też stwierdzenie: „Guadalupe – jak napisali biskupi Meksyku – naznaczyło początek ewangelizacji, której dynamika przeszła wszelkie oczekiwania. Orędzie Chrystusa, przekazane przez Jego Matkę, przenikało główne elementy kultury miejscowej, oczyszczało je i nadawało im ostateczny sens zbawczy” (14 maja 2002, n. 8). Tak więc Guadalupe i Juan Diego mają głębokie znaczenie dla Kościoła oraz misji i stanowią wzór ewangelizacji doskonale osadzonej w kulturze⁹². Tak winno przebiegać dzieło ewangelizacyjne w przyszłości, którego minione doświadczenie zdecydowanie wskazuje na jego owocność.

Dzięki przyjęciu orędzia chrześcijańskiego – zdaniem Jana Pawła II – Juan Diego umożliwił tym samym owocne spotkanie dwóch światów i stał się protagonistą nowej tożsamości narodu meksykańskiego, głęboko związanego z Dziewicą z Guadalupe. Jej metyskie oblicze wyraża duchowe macierzyństwo, obejmujące wszystkich Meksykanów⁹³. Obraz ten stał się szczególnie ważnym znakiem inkulturacji.

⁸⁸ TENŻE, *Meksyk zawsze wierny* (Ceremonia powitania na lotnisku, Meksyk, 30.07.2002), „L'Osservatore Romano” 23(2002) nr 10-11, 14.

⁸⁹ TENŻE, *Niech będzie waszym wzorem, niech wskazuje drogę do Maryi* (Msza św. i kanonizacja bł. Juana Diego, Meksyk, 31.07.2002), „L'Osservatore Romano” 23(2002) nr 10-11, 15.

⁹⁰ *Z wielką radością przybyłem w pielgrzymce do tej bazyliki Matki Bożej z Guadalupe, serca kultu maryjnego Meksyku i Ameryki, aby ogłosić świętym Juana Diego Cuauhtlatoatzina, prostego i pokornego Indianina, który kontemplował słodkie i pogodne oblicze Dziewicy z Tepeyac, tak drogie mieszkańcom Meksyku.* TAMŻE.

⁹¹ TAMŻE.

⁹² TAMŻE.

⁹³ TAMŻE. *Dlatego świadectwo jego życia winno nadal zachęcać do kształtowania narodu meksykańskiego, szerzenia braterstwa między jego synami i w coraz większym stopniu powrotowi Meksyku do jego źródeł, wartości i tradycji.* TAMŻE.

Dlatego Papież uważał, że szerokie procesy przemian, a więc *to szlachetne zadanie budowania lepszego Meksyku, bardziej sprawiedliwego i solidarnego, wymaga współpracy wszystkich. W szczególności konieczne jest dziś popieranie słusznych dążeń rdzennej ludności, poszanowanie i obrona autentycznych wartości każdej grupy etnicznej. Meksyk potrzebuje swoich Indian, a Indianie potrzebują Meksyku!*⁹⁴. Papież wyraźnie nawiązał tu do procesów społecznych, jakie przeżywał wówczas Meksyk. Niestety, wymagały one często nawet ofiar. Konieczność przestrzegania podstawowych praw człowieka tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym, z trudem dochodziła do głosu.

Kończąc homilię w duchu modlitewnym, Papież jeszcze raz wskazał na nowego świętego: *Umiłowany Juanie Diego Cuauhtlatoatzin! Wskazuj nam drogę prowadzącą do Czarnej Madonny z Tepeyac, aby nas przyjęła do swego Serca, gdyż Ona jest Matką kochającą i litościwą, która prowadzi do prawdziwego Boga*⁹⁵. Nie sposób było mówić o tym świętym bez wspomnienia Matki Bożej.

W swej homilii w dniu następnym, podczas beatyfikacji Jana Chrzciciela i Hiacynta od Aniołów Papież wskazał, że w ten sposób *Kościół uwydatnia swoją misję głoszenia Ewangelii wszystkim ludom. Nowi błogosławieni, owoc świętości pierwszej ewangelizacji wśród Indian Zapoteków, zachęcają dzisiejszą rdzenną ludność, aby cenila swą kulturę, język, a przede wszystkim swą godność dzieci Bożych, którą inni powinni szanować w narodzie meksykańskim, pluralistycznym pod względem pochodzenia ludności i gotowym tworzyć jedną wspólną rodzinę, żyjącą w solidarności i sprawiedliwości*⁹⁶. Jak echem w przepowiadaniu papieskim wracają problemy społeczne, przecież ciągle tak bolesne w społeczeństwie meksykańskim, a w przeróżny sposób i w wielu innych krajach Ameryki Południowej i Środkowej.

Nawiązując do miejsca sprawowania liturgii, Papież zachęcał: *Przed czułym obliczem Dziewicy z Guadalupe, która nieustannie umacniała wiarę swych meksykańskich synów, odnowmy postanowienia ewangelizacyjne, którymi kierowali się także Jan Chrzciciel i Hiacynt od Aniołów. Włączymy w to zadanie wszystkie wspólnoty chrześcijańskie, aby*

⁹⁴ TAMŻE, 15-16. *Umiłowani bracia i siostry ze wszystkich grup etnicznych Meksyku i Ameryki, wynosząc dziś do chwały ołtarzy Indianina Juana Diego, pragnę wam okazać, że Kościół i Papież są z wami wszystkimi, otaczają was miłością i zachęcają do stawiania czoła z nadzieją trudnym sytuacjom, w jakich żyjecie.* TAMŻE, 16.

⁹⁵ TAMŻE.

⁹⁶ TENŻE, *Bądźcie zwiastunami nadziei dla całego społeczeństwa* (Liturgia słowa i beatyfikacja Jana Chrzciciela i Hiacynta od Aniołów, Meksyk, 1.08.2002), „L'Osservatore Romano” 23(2002) nr 10-11, 17. *Obydwaj błogosławieni są przykładem, jak bez mitologizowania odziedziczonych po przodkach obyczajów można dojść do Boga, nie wyrzekając się własnej kultury, lecz pozwalając oświecić się światłem Chrystusa, które odnawia ducha religijnego najlepszych tradycji ludów.* TAMŻE, 18.

z entuzjazmem głosiły swą wiarę i przekazywały ją w całości nowym pokoleniom. Głoscie Ewangelię, zacieśniając więzy braterskiej komunii i dając świadectwo wierze przez wzorowe życie w rodzinie, pracy i w środowisku społecznym! Szukajcie Królestwa Bożego i jego sprawiedliwości już tu na ziemi, poprzez rzeczywistą, braterską solidarność z najuboższymi czy zepchniętymi na margines! (por. Mt 25, 34-35). Bądźcie zwiastunami nadziei dla całego społeczeństwa!⁹⁷. Ewangelia winna zatem twórczo przenikać wszystkie sfery życia indywidualnego i społecznego.

Po zakończeniu homilii wraz z przywołaniem Matki Bożej⁹⁸ Ojciec Święty dodał jeszcze przed błogosławieństwem wzruszające słowa: *Gdy zbliża się chwila odjazdu z tej błogosławionej ziemi, na usta przychodzą mi słowa popularnej piosenki hiszpańskiej: „Ochodzę, a nie odchodzę. Ochodzę, ale nie będę nieobecny, bo choć odchodzę, sercem pozostaję”.* *Meksyku, Meksyku, piękny Meksyku, niech Bóg Ci błogosławi!*⁹⁹. To są niezwykle słowa, jakże wzruszające i oddające więzy uczuć i wiary, jakie Jana Pawła II związały z Meksykiem. To była szczególna więź, której fundamentem była Matka Boża z Guadalupe, a zacieśniła ją jeszcze kanonizacja Juana Diego.

Kiedy Jan Paweł II podsumowywał swoją ostatnią pielgrzymkę podczas audiencji generalnej, wspominając Juana Diego¹⁰⁰ i Jana Chrzciciela oraz Hiacynta od Aniołów¹⁰¹, zachęcał: *Niech ci wierni uczniowie Chrystusa, darzący synowską miłością Maryję, Dziewicę z Guadalupe, Matkę i Królową Ameryki, którego wspomnienie towarzyszyło nieustannie mojej pasterskiej podróży, podsycają misyjny zapal wiernych w Ameryce,*

⁹⁷ TAMŻE.

⁹⁸ *Naszej Matce w niebie wyrażajmy radość, jaką odczuwamy, gdy Jej dwaj synowie dostępują chwały ołtarzy; prosimy Ją zarazem, aby błogosławiła, pocieszała i wspomagała umiłowany naród meksykański i całą Amerykę, jak to zawsze czyniła z tego sanktuarium na wzgórzu Tepeyac.* TAMŻE.

⁹⁹ TAMŻE.

¹⁰⁰ *Juan Diego, pierwszy kanonizowany Indianin, był człowiekiem wielkiej prostoty, pokornym i wielkodusznym. Jego postać jest głęboko związana z Matką Bożą z Guadalupe, której metyskie oblicze promienieje tkliwą matczyną miłością do wszystkich Meksykanów. To, co stało się w Guadalupe, dało początek ewangelizacji Meksyku, która jest wzorem ewangelizacji doskonale osadzonej w miejscowej kulturze i która dowodzi, że można przyjąć chrześcijańskie orędzie nie wyrzekając się własnej kultury.* TENŻE, *Na drodze nowej ewangelizacji* (Audiencja generalna po podróży, Castel Gandolfo, 7.08.2002), „L'Osservatore Romano” 23(2002) nr 10-11, 8.

¹⁰¹ *Błogosławieni Jan Chrzciciel i Hiacynt od Aniołów są owocem świętości wyrosłej z pierwszej ewangelizacji Indian Zapoteków. Ojcowie rodzin i ludzie niezłomnych zasad, potrafili wypełniać swoje obowiązki, kierując się zawsze nauczaniem Ewangelii, nie odrzucając swojej tradycji i rodzimej kultury. Ich życie jest doskonałym przykładem, jak można osiągnąć szczyty świętości, dochowując zarazem wierności kulturze przodków, rozjaśnionej odnawiającą łaską Chrystusa.* TAMŻE.

*tak by służył nowej ewangelizacji. Niech przynaglają cały Lud Boży do budowania nowej ludzkości, kierującej się nieprzemijającymi wartościami Ewangelii*¹⁰².

Sanktuarium w Guadalupe to sanktuarium międzynarodowe, wyjątkowe miejsce kultu maryjnego, zwłaszcza dla Meksyku i całej Ameryki, a jednocześnie wielkie światło dla ewangelizacji w całym świecie. Przez postawę Juana Diego uczy ono, że nie należy się lękać, zwłaszcza ewangelizacji i jej owoców, kiedy patronować im będzie Matka Najświętsza. Przecież te słowa Maryjnej zachęty skierowane do Juana Diego, jakże mocno wypowiedział Jan Paweł II już w samych początkach swego pontyfikatu: *Nie lękajcie się! Otwórzcie, a nawet otwórzcie na oścież drzwi Chrystusowi*. Ojciec Święty w tym orędziu faktycznie powtórzył słowa Chrystusa, który wielokrotnie mówił apostołom: *Nie lękajcie się!* i zachęcał ich niezwykle pięknym zawołaniem: *Duc in altum!* – Wypłynij na głębie!

Ale też, roztaczając perspektywy dla rozpoczętego nowego tysiąclecia, Jan Paweł II wskazał na miejsce, jakie zajmuje w nim Maryja: *W tej drodze towarzyszy nam Najświętsza Maryja Panna [...]. Wielokrotnie w minionych latach przedstawiałem Ją i przyzywałem jako „Gwiazdę nowej ewangelizacji”. I dzisiaj wskazuję na Nią jako promienną Jutrzenkę i niezawodną Przewodniczkę na naszej drodze*¹⁰³.

Sanktuarium Madonny z Guadalupe, któremu patronuje *Stella evangelizationis*, do takiej ufnej wiary, nadziei i miłości zachęca Meksyk i całą Amerykę, a faktycznie cały pielgrzymujący Kościół.

Bp prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Warszawa)

Stary Rynek 24/30 E
PL - 99-400 Łowicz

e-mail: ordynariusz@diecezja.lowicz.pl

¹⁰² TAMŻE.

¹⁰³ TENŻE, List apostolski *Novo millennio ineunte* (Citta del Vaticano 2001), 58. *Niech Maryja, Gwiazda Ewangelizacji, którą z ufnością wzywamy, wspiera nas zawsze, abyśmy pozostali wierni powołaniu chrześcijańskiemu i mogli zaspokoić pragnienia sprawiedliwości i pokoju*. TENŻE, *Swoi Go nie przyjęli* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Watykan, 5.01.2003), „L'Osservatore Romano” 24(2003) nr 2, 28. Por. TENŻE, *Maryja i misje Kościoła w Roku Różańca* (Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2003 r.), „L'Osservatore Romano” 24(2003) nr 4, 26 (nr 1).

Il Santuario di Guadalupe nel servizio evangelizzatore di Giovanni Paolo II

(Riassunto)

L'evangelizzazione del Nuovo Mondo iniziata da Cristoforo Colombo divenne una grande opera della Chiesa. Questa opera si inserisce nell'incontro culturale ampiamente inteso, ma dall'altra parte significa anche una conquista. Tutto è segnato dai grandi drammi in cui talvolta si sono trovate le persone della Chiesa che non sono sempre riusciti di affrontare le sfide della vera evangelizzazione.

Nell'opera dell'evangelizzazione un ruolo particolare hanno svolto le apparizioni di Guadalupe e anche una miracolosa immagine sul vestito di Juan Diego. Questa è una storia eccezionale che è da parte sua ben documentata. Però, oggi nasconde ancora molte domande e misteri.

Nel contesto di quest'immagine un importante elemento dell'evangelizzazione sono i pellegrinaggi di Giovanni Paolo II in Messico, e anche i suoi richiami alla miracolosa immagine. Il primo pellegrinaggio del 1979 fu un incontro particolare che ha iniziato una grande continuità di pellegrinaggi di Giovanni Paolo II. In quel tempo Messico ha avuto gli atteggiamenti laici del governo.

Nel secondo pellegrinaggio del 1990 avvenne da molto attesa la beatificazione di Juan Diego. Il successivo pellegrinaggio nel 1993 non portò il Papa a Guadalupe, ma nei suoi discorsi il Pontefice molte volte richiamò questo luogo. Questo pellegrinaggio ricordava anche l'anno 1492, cioè l'inizio dell'evangelizzazione del Nuovo Mondo.

Il pellegrinaggio del 1999 fu legato alla pubblicazione dell'esortazione postsinodale "Ecclesia in America". Proprio qui per la successiva volta il Papa indicava la Madonna di Guadalupe come la Stella dell'Evangelizzazione. Durante l'ultimo viaggio nel 2002 Giovanni Paolo II ha canonizzato il beato Juan Diego.

Dunque, il santuario di Guadalupe è un particolare segno dell'evangelizzazione del continente americano, specialmente la sua parte latina. I pellegrinaggi di Giovanni Paolo II fanno parte di questo processo dell'evangelizzazione.